

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Cumhuriyet'in kuruluş aşamasından itibaren devletin özelde Dersim genelde ise Kürt ve Alevi nüfusunun artışına yönelik bir mühendislik planlaması içerisinde olduğu ve bunun süregelen bir ajanda çerçevesinde uygulandığı ve bu minvalde özel politikalar üretildiğine dair tartışmalar ilk gündem bu yana var olagelmıştır. Zira Dersim özelinde baktığımızda 1975 yılında yapılan nüfus sayımında 164 bin olan Dersim nüfusunun 2022 yılı sonu itibariyle 84.366 olması söz konusu iddiaları haklı kılmaktadır.

Türkiye'de Siyaseten yaşanan belirsizlikler, süre gelen insansızlaştırmaya yönelik özel mühendislik kimliğe, dile inanca ve kendini ifade etme konusunda temel hak ve özgürlükler konusunda kesintisiz bir şekilde devam eden baskı politikaları devam etmektedir. Bu nedenle Türkiye'de giderek derinleşen ekonomik krizin ortaya çıkardığı sosyal sorunlar da eklenince Kürtlerin çoğunlukla yaşadığı illerden batıya doğru göç gün geçtikçe daha da artmaktadır. Ayrıca başta Dersim'deki gençler olmak üzere, Türkiye'deki gençlerin %70'inden fazlasının Türkiye'de bir gelecek tahayyülü kalmadığı ve bu gerekçesiyle yurtdışına göç etmek istedikleri kamuoyu araştırmalarında ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda, devletin kuruluş sürecinden itibaren, Dersim'deki nüfus artışına yönelik bir mühendislik politikasının olup olmadığına dair soru işaretlerinin ortadan kaldırılması, son yıllarda Dersim'deki giderken artan göç sorunun nedenlerinin araştırılması, göç nedenlerinin tespit edilmesi ve çözüm üretilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederim.

Ayten KORDU
Tunceli Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2022 yılına ilişkin “İç Göç İstatistikleri” bültenine göre sadece 2022 yılında 7 bin 578 kişinin Dersim’den göç ettiği anlaşılmaktadır. Uzun yıllardır sürekli göç veren Dersim’de özellikle son iki yıldır gençlerin göçünün yoğun bir şekilde artması Dersim’in tamamen insansızlaştırılmasına yönelik büyük bir endişeye sebep olmaktadır. Göç destinasyonunda ise Avrupa ülkeleri ön plana çıkmaktadır. Gençlerin göç nedenlerinin başında politik belirsizlik, işsizlik ve buna bağlı olarak ortaya çıkan gelecek kaygısı gelmektedir.

İnsan Hakları Derneği Dersim Şubesi yöneticilerinden Hüseyin Yaşar Sezgin; genç nüfusun gidişiyle ilçelerde ve kent merkezinde yapının değiştiğini, artan genç göçün esas nedenlerinin işsizlik, baskılar, gözaltılar ve tutuklamalar olduğunu belirtmektedir. Sezgin, “*Dersim coğrafyasında özellikle son yıllarda dava dosyalarından kaynaklı da zorunlu bir göç dalgası oluştu. Hukuk devletinin ilkeleri yerine getirildiği takdirde bu göç yavaşlayacak hatta durma noktasına da gelecek*” diyerek son yıllarda artan güvenlikçi yaklaşımın gençlerin göç etme eğilimi artırdığını vurgulamaktadır. Eğitim-Sen Dersim Şubesi Başkanı Hüseyin Kasun ise lise çağındaki öğrencilerin bile hayallerini yurt dışına göre kurmasına dikkat çekerek; “*Önceleri işsizlik ve siyasal ortam başat faktördü, şimdilerde ise geleceğe yönelik endişeler birinci sırada. Öyle ki artık işi, mesleği, kariyeri olan, hatta kamu çalışanı olanlar bile birçok şeyi geride bırakıp göç ediyor. En acısı ise lise çağındaki öğrencilerin bile hayallerini yurt dışına göre kurması. Tabii ki yetişmiş genç ve donanımlı insanların memleketini terk etmesinin ayrı bir olumsuz etkisi var*” diyerek Dersim’de yaşanan göçe dair endişelerini dile getirmiştir. Dolayısıyla Dersim’in sürekli göç veren bir il olmasının nedeni sadece ekonomik ve sosyal nedenlerden kaynaklanmamaktadır. Dersim’de genç nüfus hızla azalmakta, yaşlı nüfus artmaktadır. TÜİK’in 17 Mayıs 2023 tarihinde açıkladığı verilere göre Dersim’de yüzde 12,7 ile genç nüfus oranının en düşük olduğu iller arasında yer almaktadır. Bu durumu sosyolojik olarak sadece nüfusun doğal akışkanlığı üzerinden değerlendirmek hem çözüm üretmeyi imkansız kılmakta hem de tarihsel bağlamıyla Dersim’de uygulanan insansızlaştırma politikalarının görmezden gelinmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle Dersim’in göç verme konusunu ekonomik ve sosyal gerekçelerle birlikte özellikle devletin 1938 yılından itibaren Dersim’de (Tunceli) uyguladığı insansızlaştırma politikalarını içeren bir bağlamla tartışmak yapısal bir çözüm üretmeyi ancak mümkün kılacaktır. Aksi halde Dersim’de sürekli artan göçe dair yapısal bir çözüm üretmemiz söz konusu olmayacaktır.

GEREKÇE

1925 yılındaki Şeyh Sait isyanından sonra uygulanan Şark Islahat Kanunu, 1937/38'deki Dersim İsyanından önce 1936 yılında 1. Umum Müfettişi Abidin Özmen tarafından güvenlikçi, nüfus mühendisliği saikiyle hazırlanan ve söz konusu tehdide karşı tedbir olarak katı bir asimilasyon, tedip ve tenkil içeren "Siyah Raporu", dönemin TBMM Başkanlarından Abdülhalik Renda'nın 1925 yılına ait raporu da bu anlamda çok daha radikal adımların atılmasına yönelik öneriler bugün yapılan güncel tartışmaların yapı taşını oluşturmaktadır.

Geçmişten günümüze bakıldığında Dersim'de mekan üzerinden uygulanan ve süreklilik arz eden bir politikanın söz konusu olduğu açıkça görülmektedir. Dersim'de mekan üzerinden uygulanan insansızlaştırma politikası; 1938'de "*zorunlu göç*", '90'lardaki "*köyü yak, suyu kurut*" politikasından "*mekânı dönüştür, insansızlaştır ve eylemselliği önle*" politikasına geçildiği görülmektedir. Bu anlamda son yıllardaki uygulamalara bakıldığında; güvenlik barajları politikası, maden ocakları politikası, orman yangınları politikası ve insanları inanç merkezlerinden izole etme politikası şeklinde özetlenebilir. Bu anlayışın sonucunda özellikle gençler, süreklilik halinde devam eden baskı politikası, ekonomik-işsizlik ve sosyal sorunların çözümüne yönelik çareyi yurtdışına çıkmakta görmektedirler. Bu şekilde devam ederse yakın bir tarihte Dersim'de genç kalmayacak, köyler boşalacak ve 1938'den itibaren devam eden insansızlaştırma politikaları da bir bakıma başarıya ulaşmış olacaktır. Çünkü on binlerce insanın 1938-1947 arasında Dünya'nın ve Türkiye'nin her yanına serpilerek yaşadığı zorunlu göçün devamına yönelik günümüzde uygulanan özel politikaların sonucu her yıl yüzlerce genç Dersim'den göç etmeye devam etmektedir. Yaşanan göçün sonucu olarak Dersim'de milletvekili sayısının 1'e düşmüş olması, somutlaşmış sonuçlardan yalnızca bir tanesidir. Sadece buradan bile baktığımızda durumun vahameti açıkça ortaya çıkmaktadır.

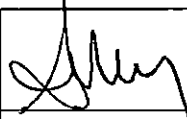
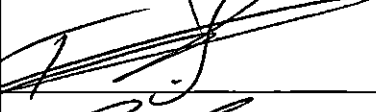
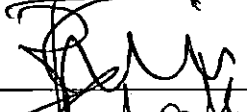
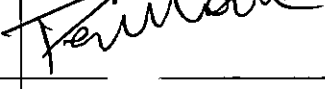
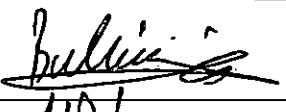
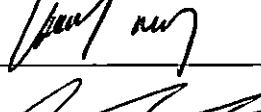
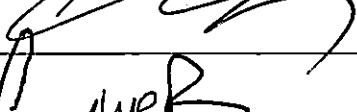
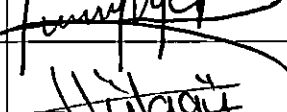
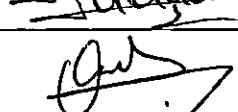
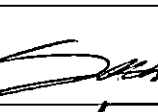
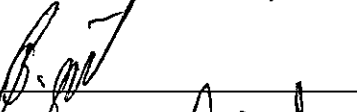
Bugün kamuoyunda sürekli tartışma konusu olan Kürt gençlerin Avrupa ve Kanada başta olmak üzere dünyanın birçok yerine göç etmesinin gerekçesi ekonomik ve sosyal nedenlerle olarak ön plana çıkartılsa da Kürt gençlerin göç etmelerinin asıl nedeninin siyaseten yaşanan belirsizlikler, süre gelen imansızlaştırmaya yönelik özel mühendislik politikaları ve kesintisiz bir şekilde devam eden baskı politikaları olduğu herkesin malumudur.

Son yıllardaki ekonomik gelişmelere bakıldığında gençler hem Türkiye'de hem de Dersim'de bir istihdam alanı bulamamakta zorluk yaşamaktadırlar. Dersim, nispeten, eğitim durumu yüksek bir il olduğu için gençler Türkiye metropollerinde veya yurtdışında hem daha özgür bir yaşam kurmak hem de ekonomik olarak daha şartlarda yaşamak amacıyla göç etmektedirler. Basına yansıyan iddialara göre son üç yılda sadece Kanada'ya 7 bine yakın kişinin göç etmesi

durumun vahameti açıkça göstermektedir. Kamuoyunda sıklıkla gençlerin göçü tartışılrsa da son verilere göre gençlerle birlikte yetişkin bireyler de çocuklarıyla ve aileleriyle birlikte, bir çoğu kaçak yollarla, yurt dışına göç etmektedir.

Göç eden insanları yüzde yüzünü geriye getirmek mümkün olmasa da gerekli tedbirler alınıp öncelikle güvenlikçi anlayışla sürdürülen politikalardan vazgeçilirse göçün psikolojik eşiği büyük oranda kırılmış olacaktır. Bununla birlikte istihdam ve yaşam koşullarını iyileştirilirse, baskı ve insansızlaştırma politikalarından vazgeçilirse göç azaltabilir zaman içerisinde göçü tamamen durdurulabilir. Bu nedenle zaman kaybetmeden her yaş grubunun beklentilerini tarif edebilecek çalışmalar yapılmalı ve buna ilişkin politikalar üretilmelidir. Özellikle gençlere yönelik daha çok politika geliştirilmeli ve nitelikli istihdam alanları yaratılmalıdır.

Bu kentin asıl sahibi olanlar, bu kentin içinden sürölmek istenmektedir. Baskı ve öfkenin yer aldığı son süreçlerde Dersim'in kapılarının kapatılmak istenmesi ve yurt dışının kapılarının açılması ise bir çelişkidir. Dersim gençliği göçe tabi tutulmak isteniyor. Kendi ırmağına kendi vadisine kendi inancına kendi amacına ve köklerine sahip çıkacak olan gençliğin kendisidir. Bu bağlamda, özetle, ifade edilen gerekçelerle Dersim'de hızla devam eden göçün önlenmesine dönük tedbirlerin alınması amacıyla Meclis Araştırma Komisyonunun kurulmasını ivedilikle talep ediyorum.

1	ALİ BOZAN	MERİN	
2	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
3	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
4	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
5	KEZİBAN KONUKÇU KOK	İSTANBUL	
6	TUNCER BAKIRHAN	SİİRT	
7	PERİHAN KOCA	MERSİN	
8			
9	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
10	ZEYNEP ODUNCU	BATMAN	
11	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	
12	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
13	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
14	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
15	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
16	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
17	GEORGE ASLAN	MARDİN	
18	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
19	BURCUĞÜL ÇUBUK	İZMİR	
20	CELAL FIRAT	İSTANBUL	